

26000 Pančevo, Dimitrija Tucovića 7a

tel: 013/ 347-147,342-145 fax: 013/ 346-923, 45-827
e-mail: office@jkpzelenilo.co.rs

**ГОДИШЊИ ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА
РИБАРСКИМ ПОДРУЧЈЕМ У ЗАШТИЋЕНОМ ПОДРУЧЈУ
ПАРК ПРИРОДЕ “ПОЊАВИЦА” ЗА 2020.год.**

**Панчево,
Новембар 2019. године**

Управљајући се законском регулативом, Решењем о условима заштите природе бр. 03-2920/2 од 23.10.2019.год., Програмом управљања рибарског подручја у заштићеном подручју Парк природе "Поњавица" 2018-2027.год., Студијом заштите парка природе "Поњавица" и специфичним условима Парка природе "Поњавица", ЈКП "Зеленило" Панчево приступило је изради Годишњег програма управљања рибарским подручјем у заштићеном подручју Парка природе "Поњавица" за 2020. годину.

Садржај:

1. Процена биомасе и риболовног притиска на рибљи фонд на основу годишњих статистичких показатеља улова риболоваца и рибара;
2. Дозвољени годишњи и дневни излов рибе по врстама;
3. Динамика порибљавања рибарског подручја по врстама и количини риба, времену и месту порибљавања као и потребна новчана средства;
4. Мере и начин заштите и одрживог коришћења рибљег фонда;
5. Програм едукације рекреативних риболоваца.

1. ПРОЦЕНА БИОМАСЕ И РИБОЛОВНОГ ПРИТИСКА НА РИБЉИ ФОНД НА ОСНОВУ ГОДИШЊИХ СТАТИСТИЧКИХ ПОКАЗАТЕЉА УЛОВА РИБОЛОВАЦА

Анализом ихтиофауне рибарског подручја на територији парка природе “Поњавица” реализоване од стране Департмана за биологију и екологију Природно – математичког факултета Универзитета у Новом Саду констатовано је присуство 9 врста из 3 породице: Cyprinidae (*Alburnus alburnus* – уклија, *Cyprinus carpio* – шаран, *Carassius gibelio* - сребрни караш, *Leucaspis delineatus* – белица, *Rutilus rutilus* – бодорка, *Scardinius erythrophthalmus* – црвенперка, *Pseudorasbora parva* - амурски чебачок); Esocidae (*Esox lucius* – штука); Centrarchidae (*Lepomis gibbosus* - сунчаница). Представници из породице Cyprinidae заступљене су са 7 врста, а породице Centrarchidae и Esocidae заступљене су са једном врстом. Према типу исхране све констатоване шаранке су омниворе, док су једини констатовани представници из породица сунчаница и штука предатори.

Узорци ихтиофуне прикупљени су коришћењем акумулаторског апарата за електрориболов истосмерном-пулсирајућом излазном струјом, напона 400 V, снаге 5 kW, према европском стандарду за електрориболов “Water Analysis – Fishing with Electricity” (EN 14011; CEN, 2003) и стајаћим мрежарским алатима промера ока од 35 до 60 мм укупне дужине од 250 метара. Приликом лова бележио се CPUE (Catch Per Unit Effort), број јединки уловљених у јединици времена (бр. инд./cat)

Табела 1. Квалитативни и биомаса ихтиофауне на рибарском подручју Парка природе “Поњавица”

Таксон	Абунданца (%)	Масени удео (%)	Биомаса kg/ha	Производња kg/ha
Fam. Cyprinidae				
<i>Alburnus alburnus</i> (uklija)	1.61	0.030	0.065	0.0423
<i>Cyprinus carpio</i> (šaran)	9.27	59.282	126.633	82.3116
<i>Carassius gibelio</i> (srebrni karaš)	39.52	33.844	72.294	46.9911
<i>Leucaspis delineatus</i> (belica)	1.21	0.007	0.015	0.0096
<i>Rutilus rutilus</i> (bodorka)	0.40	0.002	0.004	0.0027
<i>Scardinius erythrophthalmus</i> (crvenperka)	0.40	0.002	0.004	0.0027
<i>Pseudorasbora parva</i> (amurski чебачок)	6.85	0.088	0.188	0.1219
Fam. Esocidae				
<i>Esox lucius</i> (štuka)	0.81	5.492	11.731	7.6251
Fam. Centrarchidae				
<i>Lepomis gibbosus</i> (sunčica)	39.92	1.253	2.676	1.7395
Укупно	100.00	100.000	213.610	138.8465

У индивидуалном уделу констатована је доминација врста из породице шаранки и сунчице. Сунчица (40%) и сребрни караш (40%) су еудоминантне врсте овог рибарског подручја. У индивидуалном уделу ове две врсте чине 80%. Доминантне врсте су шаран са 9%, амурски чебачок са 7%, рецедентна врста је уклија са 1.6% и белица са 1.2%, док су црвенперка и бодорка субрецидентне врсте са мање од 1% у индивидуалним уделу.

У масеном уделу шаран је заступљен са 59%, сребрни караш заступљен је са 34%, штука са 5.5%, сунчица са 1.3%. Са мање од 1% у масеном уделу заступљене су уклија,

белица, бодорка, црвенперка и амурски чебачок.

На рибарском подручју на територији ПП “Поњавица” констатовано је шест аутохтоних врста риба (уклија, белица, шаран, црвенперка, бодорка и штука) и три интродуковане врсте (сребрни караш, амурски чебачок, сунчица). Аутохтоне врсте су у индивидуалном уделу заступљене са 14%, док су у масеном уделу заступљене су са 65%.

Од констатованих врста једна се налази у анексима Бернске конвенције и три у прилозима Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник Републике Србије“ бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016, 98/2016) (табела 6).

Табела 2. Статус констатованих таксона према националној и међународној легислативи

Takson	IUCN Crvena lista	Aneksi Bernske konvenci je *	Aneksi CD 92/43 EEC **	Prilozi Pravilni ka ***
Fam. Cyprinidae				
<i>Alburnus alburnus</i>	LC			
<i>Cyprinus carpio</i>	VU			II
<i>Carassius gibelio</i>	NE			
<i>Leucaspius delineatus</i>	LC	III		I
<i>Rutilus rutilus</i>	LC			
<i>Scardinius erythrophthalmus</i>	LC			
<i>Pseudorasbora parva</i>	NE			
Fam. Esocidae				
<i>Esox lucius</i>	LC			II
Fam. Centrarchidae				
<i>Lepomis gibbosus</i>	NE			

* Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (CETS No.: 104)

** Council Directive 92/43/EEC

*** Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник Републике Србије“ бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016, 98/2016)

На Црвеној листи (IUCN) шаран (*Cyprinus carpio*) је класификован као рањива врста, а уклија (*Alburnus alburnus*), бодорка (*Rutilus rutilus*), црвенперка (*Scardinius erythrophthalmus*), белица (*Leucaspius delineatus*), штука (*Esox lucius*) сврстане су у класу последња брига, док су остале констатоване врсте алохтоне у Србији.

У анексима Бернске конвенције белица (*Leucaspius delineatus*) се налази у трећем прилогу као заштићена врста чија експлоатација је могућа у регулисаним условима.

У прилозима Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник Републике Србије“ бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016, 98/2016), белица (*Leucaspius delineatus*) се налази у Прилогу I као строго заштићена врста, док се шаран (*Cyprinus carpio*) и штука (*Esox lucius*) налазе у Прилогу II као заштићене врсте чија је експлоатација ограничена.

Подаци о потенцијалним ризицима на генофонд аутохтоне ихтиофауне забележени током теренских истраживања представљају пре свега антропогени притисци и нарушавање природног станишта, као и незадовољавајући квалитет воде који би омогућили опстанак аутохтоних врста. На генофонд аутохтоне ихтиофауне утиче и присуство алохтоних

инвазивних врста (патуљаста сом и сунчаница). Велики утицај на аутохтону ихтиофану има и конкуренција са алохтоним врстама, пре свега у исхрани и мресту.

Адекватним газдовањем стање ихтиофауне ће се стабилизovati.

У 2019.год. обављен је мониторинг током пролећа и јесени од стране Департамента за биологију и екологију Природно – математичког факултета Универзитета у Новом Саду. Извештај о мониторингу ће бити приложен након трогодишњег мониторинга према Закону о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда ("Службени гласник РС", број 128/2014 и 95/2018-др.закон).

У 2019.год. продато је 114 годишњих дозвола за рекреативни риболов. Очекују се повратне информације о улову рекреативних риболоваца приликом куповине нових риболовних дозвола. Како још увек нема података о улову рекреативних риболоваца тај део је преузет из ограничења излова појединих врста и примерака риба датих у Наредби о мерама за очување и заштиту рибљег фонда ("Службени гласник РС", број 56/2015, 94/2018).

Према годишњим статистичким показатељима рекреативни риболовац улови просечно 12,5 kg рибе годишње. Узимајући у обзир број продатих дозвола (114 ком.) значи да се укупно годишње изловило око 1.400 kg рибе за цело рибарско подручје у заштићеном подручју ПП "Поњавица".

Како је просечна ихтиопродукција 140 kg/ha а површина 303 ha, значи да је укупна продукција око 42.000 kg.

Из свега наведеног константује се да је риболовни притисак незнатан.

2. ДОЗВОЉЕНИ ГОДИШЊИ И ДНЕВНИ ИЗЛОВ РИБЕ ПО ВРСТАМА

Просечна ихтиопродукција на рибарском подручју ПП "Поњавица", износи 140 kg/ha, што годишње одређује реалан продукциони капацитет од око 17 тона рибе, док је изловљив део рибљег насеља 14 тона, са напоменом да је заступљеност у масеном уделу уклије, бодорке и црвенперке занемарљиво мала у односу на укупну биомасу риба на овом рибарском подручју. Дозвољени годишњи и дневни излов рибе на делу рибарског подручја приказан је у табели три.

Табела 3. Дозвољени годишњи и дневни излов рибе по врстама

Врста	дозвољени годишњи излов по врстама (у килограмима)	дозвољени дневни излов по врстама (у килограмима)
уклија	1.549	0.022
шаран	3012.605	43.037
бодорка	0.097	0.001
црвенперка	0.097	0.001
штука	279.080	3.987

На основу истраживања укупна биомаса интродукованих врста на овом рибарском подручју износи 9 тона. Њихово враћање назад у риболовну воду је забрањено, а одношење дозвољено у неограниченим количинама.

3. ДИНАМИКА ПОРИБЉАВАЊА РИБАРСКОГ ПОДРУЧЈА ПО ВРСТАМА И КОЛИЧИНИ РИБА, ВРЕМЕНУ И МЕСТУ ПОРИБЉАВАЊА И ПОТРЕБНА НОВЧАНА СРЕДСТВА

Током пролећа 2019. године први пут је порибљавано рибарско подручје у заштићеном подручју парка природе "Поњавица" реализацијом Годишњег програма управљања рибарским подручјем за 2019.год. Постављено је пет смуђевих гнезда у металне кевезе димензија 1мх1мх1м у делу водотока између Банатског Брестовца и Омољице док је 100 кг 1+ млађи шарана равномерно распоређено у водотоку код Омољице и у Банатском Брестовцу. Порибљавање је обављено у присуству надлежног инспектора, а риблиа млађ је набављена од регистрованог произвођача млађи који испуњава све услове прописане законом.

У интересу даљег побољшања односа биљојед/грабљивица водоток Поњавица ће и 2020.год. бити порибљен смуђевим гнездима, шараном, златним карашом и лињакком. Ако златни караш и лињак нису доступни на тржишту рибе, супституција другом врстом је могућа тек након стручне процене стања ихтиофауне риболовног подручја. Количине рибе предвиђене за порибљавање дате су у Табели 4.

Порибљавање ће се спровести у пролеђе (март-мај) или јесен (октобар-децембар) текуће године, а у складу са хидролошким и временским приликама у том периоду.

Табела 4. План порибљавања

Година	Риболовна вода	Поњавица
2020.	шаран 1+ 100 kg 5 смуђевих гнезда златни караш 20kg лињак 20kg	

Тачни термини порибљавања ускладиће се са еколошким условима у водотоку и стањем на тржишту рибе. За место порибљавања одређује се потез уз обалу од спортског центра у Омољици до ПИК-овог моста. Осим ове локације планирана локација за полагање смуђевих гнезда је око 5 км узводно од плаже у Банатском Брестовцу према Омољици - локација "Бели брег", где је довољна дубина за полагање металних кевеза у која се спуштају гнезда.

Потребна средства за порибљавање у 2020-тој години износе 200.000,00 дин.

Слика 1.и 2. Места предвиђена за порибљавање

Табела 5. Средства потребна за реализацију Програма управљања рибарским подручјем за 2020. годину

Приходи	2020.
Дозволе за рекреативни риболов (2.000,00)	400.000,00
Дневне дозволе за рекреативни риболов (1.000,00)	10.000,00
Буџет Града Панчева	9.500.000,00
Остали извори финансирања	190.000,00
Укупно приходи	10.100.000,00
Расходи	
Гориво, маживо, резер. делови и др.	400.000,00
Набавка рибље млађи	110.000,00
Израда смуђевих гнезда	90.000,00
Бруто зараде и друга лична примања	4.000.000,00
Уређење обала риболовних вода	5.000.000,00
Селективни излов алохтоних врста	240.000,00

Амортизација некретнина и опреме	200.000,00
Мониторинг рибљег фонда	60.000,00
Укупно Расходи	10.100.000,00

Средства за спровођење Годишњег програма и његову реализацију обезбеђују се из буџета Града Панчева која се издвајају у сврху управљања Парком природе “Поњавица”, сопственим средствима, продајом дозвола рекреативним риболовцима, приходима од санационог излова, донацијама и осталим изворима.

У складу са процесима који су динамични и променљиви, постоји могућност корекција планираних прихода и расхода.

4. МЕРЕ, НАЧИН ЗАШТИТЕ И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ РИБЉЕГ ФОНДА

Корисник рибарског подручја током 2020-те године спроводиће мере заштите рибарског подручја и рибљег фонда:

- Чување и заштиту посебних станишта риба. Ова мера има за циљ трајну забрану сваког облика риболова у посебним стаништима риба осим у научно-истраживачке сврхе, забрану вађења пањева и камења, забрану предузимања радњи којима се нарушавају природне еколошке одлике риболовних вода, односно посебних станишта риба и угрожава рибљи фонд.
- Строго поштовање Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда (“Службени гласник РС”, број 128/2014 и 95/2018-др.закон) и важећих подзаконски аката.
- Спречавање пренамножавања врста које се хране икром, ларвама, млађу и осталом рибом - порибљавањем.
- Порибљавање ће се вршити здравом рибљом млађи набављеном од регистрованог произвођача млађи који испуњава све услове прописане законом.
- У случају појаве масовног обољења или угинућа рибе обраћаћемо се одговарајућим стручним и надлежним органима. Ради сузбијања ширења заразе угинулу рибу ћемо сакупљати и адекватно уклонити.
- Вршићемо заштиту субакватичне вегетације на којој риба полаже икру.

Као посебно станиште риба одређује се део риболовне воде у околини насеља Омољица (од спортског центра до каменог, ПИК-овог моста који води ка плажи у Омољци, од координате N 44°45'7.34" E 20°44'36.44" до координате N 44°44'41.94" E 20°45'8.67" површине око 8,31ha. У овој зони су и природна плодишта, где ће се за време мреста појединих врста риба организовати појачана чуварска служба и дежурства у периоду од 1.марта до 31.августа. Ово посебно станиште обележено је таблама у складу са чланом 2., 4. и 5. Правилника о начину обележавања рибарског подручја (“Сл.Гласник РС”, бр.16/2016).

Рекреативни риболов, на риболовној води у оквиру ПП „Поњавица“ обавља се са обале риболовне воде и употребом чамаца искључиво са погоном на весла или мотором на електрични погон. Моторни чамци се могу користити искључиво за потребе рибочуварске службе и научно-истраживачке потребе.

Рекреативни риболов ће се обављати у складу са Законом о заштити и одрживом

коришћењу риблиг фонда (“Службени гласник РС”, број 128/2014 и 95/2018-др.закон), Наредбом о мерама за очување и заштиту риблиг фонда (“Службени гласник РС”, бр.56/2015, 94/2018) и Правилнику о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов (“Службени гласник РС” бр. 9/2017 и 34/18).

Рекреативни риболов обавља се удичарским алатима, а у складу са Правилником о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов (“Службени гласник РС” бр. 9/2017 и 34/18) и то тако да један риболовац може користити највише три штапа са по две удице на сваком штапу.

Заштита риболовних вода риболовног подручја у оквиру ПП “Поњавица” има за меру константно праћење стања од стране стручне и рибочуварске службе, волонтерских рибочувара, еколошких организација, грађана, са циљем да благовремено уочи евентуалне промене на води и риблиг фонду, те да неизоставно обавести надлежне државне органе, који ће наложити неопходне мере за заштиту риболовних вода.

Уколико ове превентивне мере, не буду довољне за заштиту од загађивања водотока, ЈКП “Зеленило” Панчево, ће благовремено извршити меру - пребацавања рибе и риблиг млађи у најближу незагађену воду, са циљем спашавања риблиг фонда.

По евентуалним загађењима и помору риба, након процене штете, ЈКП “Зеленило” – Панчево, редовно ће обавештавати инспекцију и надлежне службе у циљу спровођења законске процедуре.

Поред могућих појединачних загађивача - физичких лица, путем депоновања отпада на обали, истакањем цистерни различитих садржаја, несавесним пражњењем и испирањем пољопривредних прскалица и сл., најчешћи и највећи узрочници загађења риболовних вода уступљеног дела рибарског подручја, који ће представљати предмет посебне пажње од стране рибочуварске службе, су стамбени објекти подигнути дуж обале риболовне воде. Значајан проблем могу представљати пољопривредна предузећа, која често неконтролисано и несавесно употребљавају заштитна хемијска средства и вештачка ђубрива у пољопривредној производњи, на површинама које гравитирају риболовним водама.

У циљу заштите риболовне воде, потребно је вршити континуиране анализе квалитета воде од стране научноистраживачких институција, по указаној потреби, водопривредна или еколошка инспекција. Уколико услед загађења риболовне воде, дође до угинућа рибе, исту треба одмах узорковати и у расхлађеном стању доставити надлежном ветеринарском инспектору, посебно ако исти није присутан на месту акцидента. Узорковање воде за хемијску анализу, поред надлежних служби, може урадити и сам корисник рибарског подручја, узводно, у самом месту упуштања штетних материја и низводно од упушта, а у чистим флашама, које се у ручном фрижидеру одмах транспортују до установа које врше потребне анализе. Овакве анализе могу послужити као контролне и могу допринети откривању загађивача. Сакупљање и нешкодљиво уклањање угинуле рибе, треба вршити искључиво по налогу ветеринарског инспектора, који ће одредити начин одлагања и место на које се угинула риба може безбедно депоновати.

По запаженом угинућу риба, неопходно је информисати риболовце и јавност, о евентуалној штетности конзумирања меса угинуле рибе и на крају спречити неовлашћено сакупљање и промет исте.

Према процени надлежних органа корисник може приступити изловљавању рибљег фонда и премештању истог у најближу неугрожену риболовну воду. Овај поступак ће се вршити искључиво по дозволи и налогу надлежних државних органа, рибарским алатима и одговарајућим транспортним средствима.

У регулисању бројности алохтоних врста риба (сребрног караша, амурског чебачока, сунчице) на рибарском подручју Парк природе "Поњавица", планиран је селективни излов од јуна до децембра, сходно процени бројности од стране стручне службе, а по добијању дозволе од надлежних државних органа и у складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда ("Службени Гласник РС" бр. 128/2014 и 95/2018- др. закон). Количине за излов ових врста нису лимитиране.

Селективни излов вршиће се у периоду од јуна до децембра месеца. У 2020.год. потребно је набавити алат којим ће се вршити селективни излов риба. Од алата је планирана набавка 30 вршки, канап, мамац. Селективни излов обављаће чувари природе користећи чамац, теренско возило и алате.

Риболовно подручје чува пет лиценцираних рибочувара, подељених у две смене. Рибочувари су истовремено и чувари природе. По потреби рибочувари се организују и за ноћна дежурства. Територијално покривају читаво подручје парка природе, по два чувара у смени. Они су задужени за редован обилазак рибарског подручја у заштићеном подручју парка природе "Поњавица", воде евиденцију дневних активности рибочуварске службе на обрасцу прописаном Правилником о условима и начину организовања рибочуварске службе и обрасцу вођења евиденције дневних активности рибочуварске службе (Службени гласник РС", број 3 од 15. јануара 2016).

Рибочувари су опремљени одговарајућим теренским моторним возилом које им служи ради контроле риболовних вода. Такође, опремљени су чамцем на моторни погон као и гуменим чамцем и другом опремом потребном за рад а у складу са законом.

Рибочувари су опремљени службеном одећом у складу са законом, поседују рибочуварску значку и службену легитимацију.

Рибочувари врше редовне контроле риболовних вода на рибарском подручју према динамици која се утврђује на основу процене ризика. Такође, уводе се и ванредне контроле риболовних вода на рибарском подручју у време повећаног притиска на риболовне воде, као и акцијске и појачане контроле рибарског подручја по потреби.

Рибочувари су смештени у просторијама Ватрогасног дома у Банатском Брестовцу.

Током 2020.- те године спроводиће се активности на изради хидролошке карте овог подручја са режимима заштите и рибљим плодиштима, као и на увођењу ГИС технологије у оперативни рад за ихтиофауну. Током 2017.-те године израђен је Елаборат геодетског обележавања парка природе "Поњавица" који ће послужити као основа за израду ових карата.

Места за рекреативни риболов ће бити уређивана у складу са мерама и режимима заштите.

Током 2020.год. биће спровођене активности планиране Годишњим програмом управљања парком природе "Поњавица" које се односе на активне и интервентне мере на заштити станишта и врста које ће допринети ревитализацији делова рибарског подручја. Ове мере се превасходно односе на кошење трске и инванзивне вегетације и њихово уклањање.

5. ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ РЕКРЕАТИВНИХ РИБОЛОВАЦА

ЈКП "Зеленило" Панчево спроводиће едукацију риболоваца који су купили дозволе код Корисника. Програм едукације ће се обављати на основу члана 43. став 2. Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС”, број 128/14 и 95/2018 и др.закон) и Правилника о обиму и садржини програма едукације рекреативних риболоваца ("Сл. гласник РС", бр. 3/2016), који је прописао Министар.

Активну улогу у едукацији рекреативних риболоваца на терену преузеће лиценцирани рибочувари корисника рибарског подручја, којих има пет.

У 2019.год. одржана је прва едукација рекреативних риболоваца - "Велика школа ихтиологије" од стране професора и сарадника Департмана за биологију и екологију Природно – математичког факултета Универзитета у Новом Саду. Едукација је одржана у просторији МЗ "Банатски Брестовац". Овом скупу присуствовало је око 40 рекреативних риболоваца из Омољице и Банатског Брестовца.

Током 2020. године планира се едукација риболоваца почетника. Едукација младих риболоваца ће бити организована у сарадњи са удружењима спортских риболоваца, локалном самоуправом и другим заинтересованим субјектима на територији Панчева, Омољице, Банатског Брестовца и других места која гравитирају овом рибарском подручју. ЈКП "Зеленило" ће пружати и информације путем средстава јавног информисања током године.

С поштовањем,

Директор ЈКП "Зеленило" Панчево

Данило Бјелица, дипл.инж.пољ

Стручно лице израђивач програма

Жења маринковић, дипл.инж.